

Альбота С. М.,*кандидат філологічних наук,**доцент кафедри прикладної лінгвістики**Національного університету «Львівська політехніка»**<https://orcid.org/0000-0003-3548-1919>***Мороз А. Ю.,***студент кафедри прикладної лінгвістики**Національного університету «Львівська політехніка»**<http://orcid.org/0009-0002-4840-156X>*

СПЕЦИФІКА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ ІНВАЛІДНІСТЬ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»: КОРПУСНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті розглянуто особливості мовної репрезентації лексем зі значенням «інвалідність» на матеріалі корпусних даних. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу соціально значущих понять, які відображають культурні та психологічні установки суспільства, а також важливістю їх адекватного відтворення у перекладі. Метою роботи є виявлення специфіки використання та перекладу лексем, пов'язаних із поняттям «інвалідність», у художньому тексті та його перекладі, що здійснюється на основі даних паралельного корпусу. У дослідженні застосовано методи корпусної лінгвістики, семантичного та лексико-прагматичного аналізу, що дозволило простежити закономірності вживання зазначених лексем, виявити їх перекладацькі відповідники та оцінити адекватність передачі семантичних і емоційних відтінків. Особливу увагу приділено проблемі неповної чи часткової відповідності лексичних одиниць двох мов та впливу культурно зумовлених чинників на переклад. Наукова новизна статті полягає у поєднанні корпусного аналізу з дослідженням перекладних стратегій відтворення соціально маркованих понять, що дозволяє системно описати механізми мовної репрезентації лексем зі значенням «інвалідність». Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в перекладознавстві, лексикографії та викладанні іноземних мов. Дослідження демонструє, що корпусний підхід дозволяє отримати більш об'єктивні та репрезентативні результати порівняно з традиційними словниковими джерелами, оскільки забезпечує аналіз реальних текстів у їхньому природному функціонуванні. Це створює умови для виявлення тонких смислових відмінностей, встановлення закономірностей уживання та окреслення перекладацьких труднощів. Таким чином, результати статті можуть стати підґрунтям для подальших міждисциплінарних студій, спрямованих на поєднання лінгвістики, соціолінгвістики та перекладознавства.

Ключові слова: корпусна лінгвістика, переклад, лексема, інвалідність, паралельний корпус, мовна репрезентація.

Проблематика дослідження мовної репрезентації лексем, що позначають соціально значущі явища, є однією з актуальних у сучасній лінгвістиці та перекладознавстві. Особливий

інтерес становить вивчення лексем зі значенням «інвалідність», оскільки вони відображають специфічні культурні, соціальні та психологічні аспекти сприйняття людини з обмеженими фізичними або когнітивними можливостями. Мовна репрезентація таких понять у художніх текстах здатна не лише передавати індивідуальне бачення автора, а й демонструвати стереотипи, соціальні установки та емоційне забарвлення, властиве певній культурі.

Актуальність дослідження. У сучасній лінгвістиці значну увагу приділяють вивченню мовної репрезентації соціально значущих категорій, до яких належить і тема інвалідності. Слова та мовні конструкції, що позначають інвалідність, відображають не лише фізичний чи психічний стан людини, а й соціальні, культурні та етичні установки суспільства. Варте уваги вивчення лексем, що позначають інвалідність, у художніх текстах, де мовні засоби формують образи персонажів та передають авторську концепцію світу, емоційне забарвлення і соціальні відтінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження лексико-семантичних полів та їхньої репрезентації у мові має давню традицію в лінгвістиці й була висвітлена у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Так, В. Порциг стверджує, що синтагматичне поле – це поєднання двох або більше слів, що формують певну семантичну єдність, визначену як лексичним змістом слів, так і моделлю їхніх синтаксичних відносин [1]. Селіванова О. пояснює, що модель семантичного поля «передбачає виділення групи слів, об'єднаних спільною семантичною ознакою» [2]. М. Кочерган надає узагальнену характеристику лексико-семантичного поля через призму парадигматичних відносин у лексико-семантичній системі [3].

Мета статті полягає у встановленні у виявленні та системному описі особливостей мовної репрезентації лексем із семантикою «інвалідність» у сучасній художній літературі на основі корпусних даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лексична система мови має складну, багаторівневу організацію, що виявляється у різноманітних типах взаємодії між словами: синонімічних, антонімічних, тематичних та словотвірних. Значною мірою ці відношення вже знайшли відбиття у словникових

працях. Проте наймасштабніше об'єднання мовних одиниць – семантичне поле – й досі залишається малодослідженим у площині лексикографії.

Семантичне поле трактується двоюко: 1) як частина об'єктивної дійсності, виокремлена в людському досвіді й відображена в мові у вигляді відносно самостійної лексичної мікросистеми; 2) як сукупність слів і виразів, що утворюють тематичний ряд і разом охоплюють певну сферу значень [4, с. 17].

Наприкінці XIX – на початку XX ст. значний внесок у розробку проблеми зробив Р. Н. Мейер. У своїй праці він окреслив три різновиди семантичних полів:

1) природні – охоплюють назви явищ і об'єктів природи (дерева, тварини, частини тіла, емоції тощо);

2) штучні – включають терміни, що позначають створені людиною явища (військові чини, елементи механізмів тощо);

3) напівштучні – поєднують у собі як природне, так і соціальне начало (лексика мисливців і рибалок, поняття етики тощо) [5].

У 1910 році Р. Мейер у статті «Bedeutungssysteme» («Системи значень») уперше запропонував класифікацію семантичних полів, які він окреслив терміном «системи значень». Учений поділяє їх залежно від характеру позначуваних об'єктів на три групи: «природні» (назви рослин і тварин), «напівштучні» (різні термінологічні системи) та «штучні» (позначення предметів вторинної реальності, створених людиною). Під «системою значень» Р. Мейер розумів «взаємно впорядкований комплекс обмеженої кількості мовних одиниць, розглянутих з певного погляду» [4, с. 17].

У різних дослідників поняття «семантичне поле» наповнювалося неоднаковим змістом, що зумовлювалося специфікою їх інтерпретації вчення В. фон Гумбольдта. Так, Й. Трір визначав його як «сукупність понятійного змісту мови», тоді як Л. Вайсгербер обмежував це визначення «окремою ділянкою понятійного змісту». Для В. Порцига семантичне поле отожднювалося з «фундаментальними смисловими зв'язками». Г. Іпсен, який у 1924 році вперше ввів термін «поле» щодо мовних одиниць, описував його як «значеннєве поле», що поєднувало групу слів із спільним етимологічним походженням на основі граматичних і лексичних подібностей. А. Йоллес тлумачив його як «поняттєве зрощення», котре охоплює антонімічні пари, тоді як Н. Дорнзейф і В. Вартбург убачали в структурі словникового складу прояв внутрішньої форми мови, що реалізується через розподіл лексики на «предметні та поняттєві групи» [4, с. 17].

Варто підкреслити, що частина науковців розмежовує поняття лексичного та семантичного поля. Уперше ці терміни паралельно використав Й. Трір. Хоча, як зауважують Е. Косеріу та Х. Геккелер, дослідник чітко не сформулював їхню відмінність, імовірно, під «понятійним полем» він розумів змістову складову лексичного поля. Отже, лексичне поле можна розглядати як один із різновидів семантичного.

Концепція Й. Тріра ґрунтується на розумінні мови як замкненої й автономної системи, яка визначає природу всіх своїх елементів. За цим підходом мова структурує навколишній світ, що відображається у свідомості людини у вигляді певної системи понять. Ця система й становить змістову основу мови. Кожному понятійному полю відповідає власне лексичне поле, сформоване сукупністю слів. Такі поля охоплюють усі лексеми з відповідним значенням, чітко окреслюючи межі свого функціонування.

З іншого боку, належність слова до певного понятійного поля визначає і структуру відповідного лексичного поля, яке функціонує як окрема одиниця, посідаючи проміжне місце між мовною системою загалом та індивідуальним словом. Й. Трір підкреслював, що автономність таких одиниць полягає в тому, що жодне слово не є єдиним носієм значення: воно набуває семантичної наповненості лише завдяки співвіднесеності з іншими, семантично спорідненими елементами того ж поля. Звідси випливає, що розуміння окремого слова можливе лише за умови наявності у свідомості мовця цілого семантичного поля, тобто значення кожної лексеми існує лише у взаємозв'язку з цілим.

Ключовим положенням концепції Й. Тріра є твердження про існування чіткої, майже однозначної відповідності між системою понять (логічними компонентами) та польовими структурами лексики, а також про наявність строгого розмежування між поняттям і лексемою [6, с. 55-57].

Поняття лексико-семантичного поля є надзвичайно широким і охоплює ключові проблеми лексикології, полісемії, синонімії, антонімії та співвідношення слова й поняття. Дослідження семантичних полів у лексиці дозволяє по-новому поглянути на ці фундаментальні питання. За спостереженням Г. Щура, у сучасній лінгвістиці найбільш уживаними є такі терміни з компонентом «поле»: функціонально-семантичне поле, морфемне поле, фонемне поле, словотвірне поле, лексемне поле, семантичне поле, мікро- та макрополя, поле множинності, модальне поле, компаративне поле, поле ствердження, поле заперечення, поле особи, граматико-лексичне поле та інші [7, с. 58].

У мовознавстві можна виділити два основні підходи до дослідження семантичних полів. За одним із них, представники на кшталт Л. Вайсбергера та Й. Тріра зосереджувалися на вивченні парадигматичних зв'язків між лексичними одиницями, тобто на формуванні парадигматичних полів. До таких полів вони відносили різні класи слів, об'єднаних спільними смисловими ознаками: лексико-семантичні групи, синонімічні та антонімічні ряди та інші.

Вальтер Порциг досліджував синтагматичні поля – групи слів, тісно пов'язаних за частотою спільного вживання, проте які ніколи не займають однакову синтаксичну позицію (наприклад, дієслово та іменник). За його концепцією, об'єктом лінгвістичного аналізу є сама мова, тому його «семантичні поля» формуються як синтаксичні словосполучення з двох і більше слів, характерні для певного періоду розвитку мови. Смислові взаємозв'язки цих слів відображають загальну структуру мови, встановлюючись насамперед між дієсловами та прикметниками, що виконують предикативну функцію в реченні, а також іменниками.

За концепцією Порцига, поля представляють собою словесні комплекси, які складаються з простих відношень, наприклад, дієслово з його суб'єктом або об'єктом, прикметник з іменником. Такі співвідношення формують узагальнені смисли, які автор називає «елементарними полями значень». Порциг стверджує, що значення слова визначається через його зв'язки з іншими значеннями. Водночас, на відміну від Й. Тріра, він визнає певну автономність слів, що входять до складу цих елементарних полів.

За Порцигом, синтагматичне поле – це поєднання двох або більше слів, що формує певну семантичну єдність, визначену як лексичним змістом слів, так і моделлю їхніх синтаксичних відносин [1].

При аналізі словникового складу як цілісної системи можливі два підходи. Перший полягає у розгляді словника як сукупності елементів із подальшим вивченням їхньої різноманітної структурної організації в межах різних класів слів. Другий підхід зосереджується на окремих лексичних одиницях, досліджуючи їхні системні взаємозв'язки у межах невеликих єдностей [7, с. 59].

Перший підхід дозволяє виявити загальні властивості та закономірності словникового складу, притаманні мові загалом. Другий же сприяє глибшому розумінню її лексичної структури: специфічні риси лексики виявляються через аналіз відносин між окремими номінативними одиницями. Узагальнення лексичних зв'язків передбачає детальне дослідження елементарних одиниць та мінімальних лексичних комплексів [7, с. 59].

Окремий лексичний елемент входить до різних груп слів завдяки своїй словотвірчій будові, семантичним характеристикам, стилістичній функції та ін. Такі групи (поля) формують відносно замкнуті класи лексичних одиниць, утворюючи їхнє ядро. Периферійне коло складають слова, які належать до певного класу лише за окремими диференціальними ознаками, тоді як за іншими властивостями вони відносяться до іншого поля.

У лексико-семантичних дослідженнях за основу аналізу лексики береться слово як базова одиниця мови, розглянута у різноманітних смислових взаємозв'язках у межах мовної системи.

О. О. Селіванова детально висвітлює методи семасіології, пояснює сутність моделі семантичного поля, умови її застосування та називає основних дослідників, які розвивали теорію поля. Згідно з визначенням дослідниці, модель семантичного поля «передбачає виділення групи слів, об'єднаних спільною семантичною ознакою» [2, с. 111]. Таку модель використовують під час компонентного аналізу для опису інтегральних і диференційних семантичних характеристик лексичних одиниць, а також при складанні ідеографічних словників-тезаурусів, які тематично організовують мовну підсистему.

М. П. Кочерган надає узагальнену характеристику лексико-семантичного поля через призму парадигматичних відносин у лексико-семантичній системі. Він підкреслює, що лексико-семантичні поля становлять найбільші парадигматичні об'єднання, у яких слова пов'язані на основі спільності або протилежності значень. За його визначенням, лексико-семантичне поле – це сукупність парадигматично пов'язаних лексичних одиниць, об'єднаних спільним змістом (іноді й формальними ознаками), що відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ [3, с. 211; 8, с. 265].

Лексико-семантичні поля не існують як ізольовані одиниці; вони перебувають у взаємозв'язку. Одним із механізмів міжпольових зв'язків виступають багатозначні слова, окремі значення яких належать до різних полів. Внаслідок цього лексико-семантичні поля перетинаються, забезпечуючи неперервність семантичного простору та інтегруючи всі поля в єдину лексико-семантичну систему.

Особливу увагу слід приділяти таким аспектам: лексичним зв'язкам та структурним характеристикам поля; конфігурації його елементарних підполів; механізмам включення периферійних слів у лексичну систему; виокремленню лексичних шарів із найбільш стійкою та найбільш гнучкою структурною організацією; умовам семантичних трансформацій елементів поля у разі зміни значення одного з них; а також взаємним співвідношенням окремих полів.

Центральним для корпусної лінгвістики виступає поняття корпусу, яке й досі отримує різні інтерпретації у працях дослідників.

Так, Е. Фінеган розглядає корпус як репрезентативне зібрання текстів у машиночитаному форматі, яке містить відомості про ситуацію його створення (зокрема про автора, адресата та аудиторію) [9]. Українська дослідниця О. Демська-Кульчицька трактує текстовий корпус як електронно представлену вибірку текстів природної мови, призначену для наукового та практичного аналізу, підкреслюючи при цьому необхідність їхньої систематизації, кодування та впорядкування відповідно до стандартів корпусної розмітки [10, с. 72]. Водночас лінгвісти Т. МакЕнері та Е. Харді визначають корпус як зібрання мовних матеріалів, відібраних на основі чітко сформульованих критеріїв, яке використовується як модель мови [11].

Робота з текстовими корпусами відкрила можливості не лише для швидшого та ефективнішого вирішення актуальних лінгвістичних завдань, а й для реалізації більш амбітних і принципово нових цілей, які раніше вважалися надскладними через величезний обсяг даних, що потребував ретельної відборки та обробки. Серед таких завдань – узагальнення результатів досліджень мікроеволюції мов протягом останніх одного-двох століть, що включає:

1. Малопомітні, але значущі зміни у правилах комбінування слів та значень.
2. Трансформації частоти вживання лексичних і граматичних варіантів різних конструкцій.
3. Фіксацію абсолютно нових мовних явищ та одночасне зникнення тих, що тривалий час вважалися традиційними [12, с. 50].

Сучасна корпусна лінгвістика оперує значною кількістю корпусів різних типів та обсягів. Це різноманіття пояснюється широким спектром наукових та прикладних завдань, для вирішення яких створюються корпуси, а також особливостями мовного матеріалу, що лягав в їх основу [13, с. 153-157]. Лінгвісти можуть як формувати власні корпуси для подальшого аналізу, так і користуватися загальнодоступними корпусами, розробленими іншими дослідниками або науковими колективами.

У лінгвістиці застосовують різні типи корпусів, серед яких особливе місце займають паралельні та порівняльні корпуси текстів.

Деякі дослідники розглядають паралельний корпус текстів також як перекладацький корпус (parallel/translational corpus). Він складається з набору текстів мовою оригіналу та їх відповідників мовою перекладу [14, с. 223-243]. Характерною особливістю такого корпусу є розмітка, яка у великих обсягах зазвичай здійснюється автоматично. Під час підготовки паралельного корпусу кожному реченню оригіналу має відповідати речення перекладу. Проте через те, що під час перекладу це співвідношення часто порушується, іноді необхідне ручне редагування, щоб уникнути невідповідності між реченнями оригіналу та перекладу під час розмітки. Паралельний корпус дозволяє встановлювати перекладні відповідності між елементами, визначати їхню частотність і демонструвати контексти використання досліджуваних одиниць.

Ще одним важливим типом корпусу для досліджень перекладу є порівняльний корпус (comparable corpus). Він включає два різні набори текстів однією й тією ж мовою: перший підкорпус складається з оригінальних текстів, а другий – з перекладе-

них цією мовою текстів [14]. Таким чином, порівнянний корпус є, по суті, одномовним корпусом із двома підкорпусами. Використання такого корпусу дозволяє досліджувати внутрішню структуру мови, адже він дає змогу виділяти й описувати одиниці в умовах їх природного функціонування.

С. Гренжер зазначає, що хоча порівнянний корпус, представлений двома одномовними підкорпусами, має очевидні переваги, він водночас має й певні обмеження – зокрема складність визначення параметрів для зіставлення. Деякі тексти містять культурно специфічні елементи, для яких немає точних відповідників у перекладі [15, с. 17-29]. Незважаючи на можливу відсутність прямого перекладного еквівалента, порівнянний корпус залишається надзвичайно корисним для контрастивного аналізу. Порівняння оригінальних і перекладених текстів дозволяє виявляти умови функціонального та прагматичного використання мовних одиниць, а також аналізувати слова чи вирази, що в перекладених текстах зустрічаються частіше або рідше, ніж у текстах оригіналу.

Поява електронних корпусів радикально трансформувала як процес перекладу, так і методи дослідження мовних явищ. Великі, збалансовані та репрезентативні корпуси дозволяють відстежувати динаміку змін лексичного складу мови, функціонування граматичних і синтаксичних одиниць, а також проводити аналіз використання мовних елементів у різних стилях, жанрах і авторах. Такі корпуси відкривають доступ до даних про реалізацію мовної системи, недоступних для безпосереднього спостереження, що, у свою чергу, відображається у словниках, граматиках та навчальних посібниках. Якщо раніше корпусні дослідження зосереджувалися переважно на частотності вживання окремих мовних одиниць (іменників, дієслів, прикметників), то завдяки сучасним потужним комп'ютерним технологіям стало можливим досліджувати значно складніші лексичні, граматичні та синтаксичні явища.

Застосування корпусів у лексикографії замінило традиційні паперові картки автоматизованим пошуком слів у корпусі та кардинально змінило підхід до відбору лексики для словників. Тепер відбір слів ґрунтується не на суб'єктивних уподобаннях лексикографа, а на об'єктивних критеріях: частоті вживання та поширеності слів у різних текстах і жанрах. Більшість сучасних словників є «корпусоінформованими», а не «укладачіноформованими» [16, с. 33-71]. Однією з останніх інновацій у лексикографічній практиці стало включення до словникових статей, крім традиційного опису значення та семантичних зв'язків, також даних про сполучуваність та дистрибуцію слів.

Слід відзначити, що підвищення якості перекладу є однією з ключових проблем сучасного перекладознавства, оскільки її вирішення дозволяє перекладачам підвищити ефективність своєї роботи. Особливо важливим це питання стає під час письмового перекладу іноземною мовою, адже результат діяльності перекладача – текст на іншій мові – призначений для носія цієї мови, який завдяки власній мовній компетенції здатний помітити навіть найменші неточності та помилки.

Можна сказати, що корпуси є значно зручнішим та надійнішим інструментом порівняно зі словниками з кількох причин. По-перше, тексти в корпусах (особливо в онлайн-варіантах) не є статичними, як традиційні словники чи бази даних, а постійно оновлюються. Це дає перекладачеві змогу відстежувати сучасні мовні тенденції, аналізуючи вживання слів у реальних контекстах. По-друге, корпуси забезпечують більш репрезентативні

дані про вживання слів у порівнянні зі словниками, адже їх обсяг значно більший, а отже, інформація про слово є точнішою та об'єктивнішою. По-третє, робота з корпусом значно зручніша: він розміщений на комп'ютері перекладача, і за допомогою простих дій на клавіатурі чи миші можна буквально за кілька секунд отримати необхідні відомості.

Ще однією важливою перевагою корпусу текстів є його природність і достовірність, оскільки до нього включені автентичні тексти, створені для реальних комунікативних потреб у конкретних ситуаціях. Завдяки цьому використання електронних корпусів у письмовому перекладі іноземною мовою сприяє підвищенню якості перекладу, зменшуючи ймовірність помилок і неточностей.

Висновки та перспективи подальшого розвитку. Лексико-семантичне поле визначається як відносно автономна сукупність лексем, об'єднаних спільною гіперсемою. Значення окремої лексики розкривається через її протиставлення іншим елементам поля, яке в структурному плані можна уявляти як лексико-семантичну парадигму. Особливу увагу слід приділяти таким аспектам: лексичним зв'язкам та структурним характеристикам поля; конфігурації його елементарних підполів; механізмам включення периферійних слів у лексичну систему; виокремленню лексичних шарів із найбільш стійкою та найбільш гнучкою структурною організацією; умовам семантичних трансформацій елементів поля у разі зміни значення одного з них; а також взаємним співвідношенням окремих полів.

Важливою перевагою корпусу текстів є його природність і достовірність, оскільки до нього включені автентичні тексти, створені для реальних комунікативних потреб у конкретних ситуаціях. Завдяки цьому використання електронних корпусів у письмовому перекладі іноземною мовою сприяє підвищенню якості перекладу, зменшуючи ймовірність помилок і неточностей. Подальші перспективи дослідження полягають у розширенні корпусної бази за рахунок міжмовних і спеціалізованих текстів, що дозволить простежити як історичну динаміку номінацій, так і сучасні тенденції вживання лексем зі значенням «інвалідність».

Література:

1. Porzig W. Wesentliche Bedeutungszusammenhänge. Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur. 1934. Pp. 70-97.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : ВЦ «Академія», 2008. 368 с.
4. Гладченко К. Ю. Лексико-семантичне поле як структурний елемент мовної картини світу. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія : Філологія. Мовознавство.* 2016. Т. 272, Вип. 260. С. 16-20.
5. Meyer R.N. Bedeutungssysteme. KZ. 1910. Pp. 358-366.
6. Trier Jost. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes: Dhte eines sprachlichen Feldes I. Von den Anfängen bis zum Beginn des 13. Jhdts. Heidelberg: Winter, 1931, 347 p.
7. Дашкова, К. В. Поняття «лексико-семантичне поле» і його структура. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: статті учасників шостої всеукр. наук.-практична конференція: «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених».* Одеса. Випуск 33. 2020, С. 56-60.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ : ВЦ «Академія», 2003. 464 с.

9. Finegan E. Language : its structure and use. Stamford, CT : Cengage Learning, 2015. 575 p.
10. Демська-Кульчицька О. М. Що нового в науці про мову? *Культура слова*. 2002. Вип. 61. С. 70-74.
11. McEnery T., Hardie A. Corpus Linguistics : Method, Theory and Practice. Cambridge University Press, 2011. 312 p.
12. Корольова А. В. Мультилінгвальний корпус і його програмне забезпечення для дослідження європеїстики. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. Том 26, № 1, 2023, С. 49-62.
13. Демська-Кульчицька О. М. Дещо про класифікацію текстових корпусів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія «Мовознавство»*. 2004. Вип. 1 (11). С. 153-157.
14. Baker M. Corpora in Translation Studies. An Overview and Suggestions for Future Research. *Target*. 1995. № 7 (2). P. 223-243.
15. Granger S. The Corpus Approach: a Common Way Forward for Contrastive Studies. *Corpus-based Approaches to Contrastive Linguistics and Translation Studies*. Amsterdam : Rodopi, 2003. P. 17-29.
16. McEnery T., Gabrielatos C. English Corpus Linguistics. The Handbook of English Linguistics. Oxford : Blackwell, 2006. P. 33-71.

Albota S., Moroz A. Linguistic representation of lexemes with the meaning “disability” (based on corpus data)

Summary. The article examines the peculiarities of linguistic representation of lexemes with the meaning of “disability” based on corpus data. The relevance of the study is determined by the need for a comprehensive analysis of socially significant concepts that reflect the cultural and psychological attitudes of society, as well as the importance of their adequate reproduction in translation. The aim of the work is to identify the specifics of the use and translation of lexemes related to

the concept of “disability” in a literary text and its translation, based on data from a parallel corpus. The study uses methods of corpus linguistics, semantic and lexical-pragmatic analysis, which made it possible to trace the patterns of use of these lexemes, identify their translation equivalents, and assess the adequacy of the transmission of semantic and emotional nuances. Particular attention is paid to the problem of incomplete or partial correspondence between lexical units of two languages and the influence of culturally determined factors on translation. The scientific novelty of the article lies in the combination of corpus analysis with the study of translation strategies for reproducing socially marked concepts, which allows for a systematic description of the mechanisms of linguistic representation of lexemes with the meaning of “disability.” The practical significance of the results obtained lies in their potential use in translation studies, lexicography, and foreign language teaching. The study demonstrates that the corpus approach allows for more objective and representative results compared to traditional dictionary sources, as it provides analysis of real texts in their natural functioning. This creates conditions for identifying subtle semantic differences, establishing patterns of usage, and identifying translation difficulties. Thus, the results of the article can serve as a basis for further interdisciplinary studies aimed at combining linguistics, sociolinguistics, and translation studies.

Key words: corpus linguistics, translation, lexeme, disability, parallel corpus, linguistic representation.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 28.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування: 27.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025